

דחיית לידת ילד ראשון

(הערות בעקבות מאמרו של הרב יובל שרלו)

בדברים קצרים אלו, ברצוני להעיר מספר הערות על המאמר "דחיית לידה ראשונה בזוג צעיר" (צהר כז, עמ' 83 ואילך).

א. דחיית ההריון וסיבותיה

לצערי הרב בשנים האחרונות פונות אלי לא-פעם כלות (גם מרקע תורני) בסוף המפגש המיועד להסדרת המחזור לקראת החתונה, שבו אני מדברת בין השאר על ההכנה לקראת ההריון ע"י נטילת חומצה פולית וכדו', ושואלות במבט מבויש (ולעתים גם זה לא): "ד"ר קטן, מה שנתת לי מונע הריון, נכון? אפשר להמשיך עם זה עוד כמה זמן אחרי החתונה?". ואז אני אוספת את כוחותיי ושואלת אותן: "התייעצת עם רב בעניין זה?". בדרך כלל התשובה שלילית. ואני שואלת: "האם את מוכנה להסביר לי מה עומד מאחורי רעיון זה?".

הסיבות מתחלקות בדרך כלל לשתי קטגוריות:

1. סיבות מעשיות - דחיית הריון כדי שלא לפגוע (פגיעה אמיתית או מדומה) בלימודים או בפרנסה, צפיפות בדירה הקטנה וכדו'; אני מכנה אותן 'סיבות הנאתיות'.
2. חולשה רוחנית, רגשית ו/או נפשית - צורך (אמיתי או מדומה) להפנים באופן מדורג תהליכים שעוברים ויעברו על בני הזוג עד להגעה לבשלות לקראת כניסה להריון הראשון.

בקטגוריה נפרדת כלולות נשים צעירות של חיילים בשירות פעיל ביחידות שדה, שמצבן זוקק דיון נפרד. בשלב זה אני מדברת עם הכלה על השעון הביולוגי המתקתק, ולעתים מרשה לעצמי לצבוע את התמונה בצבעים עזים, בעיקר כאשר מדובר בכלות בגיל מבוגר יחסית. בכלות בגיל שלושים ומעלה אני אף מרשה לעצמי ללחוץ עליהן מעט, כדי שישנו את דעתן.

ב. האווירה החברתית

אני חוששת מאוד מאווירה חברתית מתירנית העלולה להיווצר בעקבות היתר גורף למנוע הריון אף לזמן קצר בלי התייעצות ספציפית בכל מקרה עם אישיות רבנית; במיוחד כאשר היתר כזה עומד בניגוד מוחלט לשאיפה הגדולה והנצחית לתכנן משפחות גדולות בישראל. לדעתי, המקור להלך רוח זה נעוץ בחינוך: האם אנחנו דואגים שילדינו יפנימו בטבעיות את האושר והשמחה, החובה והזכות בהבאת ילדים לעולם, אושר שאין לו תחליף ושהוא כלל אינו מובן מאליו - או שאנחנו מעצימים את חשיבות הקריירה, הלימודים וההגשמה העצמית הפרטית על חשבון ההגשמה האמיתית שבאימהות היהודית, שהיא מתנת שמים? גם דעתי כדעת הרב יעקב אריאל שליט"א שאלו הם נושאים שיש לדון עליהם כבר בבית הספר היסודי, ובוודאי בתיכון (גם ביישיבות!); כשהנשמות של ילדינו פתוחות יותר לקבל עליהן ערכים כעין אלו.

ג. הסיכון לפוריות

הרב שרלו הצביע במאמרו על הסיכון לפוריות מחמת נטילת אמצעי מניעה. על מנת לדייק יש לציין שהאמצעי היחיד העלול לסכן במידה מסוימת את המשך הפוריות של האשה הוא התקן תוך רחמי; קיים עדיין קונצנזוס בין הגניקולוגים שקיים סיכון מסוים לדלקת אגנית בנשים שהשתמשו באמצעי מניעה זה, ולכן יש תמיד לידע את האשה לגבי הסיכון הקטן לבעיות בפריון בעקבות השימוש בהתקן. בתחילת התמחותי בגניקולוגיה היה מקובל שאין להכניס התקן תוך רחמי לאשה שטרם נולדו לה שני ילדים לפחות, אך חיפשתי בספרות הרפואית ולא מצאתי זכר להגבלה זו. מנהל המחלקה שלי דאז הסביר לי בביטחון עצמי רב, ששני ילדים זו כבר 'משפחה', ולכן מכאן והלאה יש היתר לסכן במקצת את הפוריות של האשה בשימוש בהתקן יעיל ונוח - אך עם סיכון מסוים לפוריותה. לפי זה מובן מאליו שכל אשה חייבת לקבל הסבר לגבי סיכונים פוריות שהיא לוקחת על עצמה לפי גודל המשפחה הרצוי בעיניה, בניגוד לגישה הפטרנליסטית החילונית שהוצגה לעיל. חשוב לציין, שבניגוד לשמועות מראים המחקרים האחרונים שהשימוש בגלולות אינו מסוכן, אינו פוגע בפריון והשפעתו הפיכה, ולעומתו הדיאפרגמה בעייתית מאוד מבחינה הלכתית (כתב על כך בעלי הרב יואל קטן ב'אסיא' טבת תשס"ו [עז-עח], עמ' 65 ואילך ועמ' 124 ואילך) וגם אינה אמצעי בטוח.

ד. דרך הפסיקה

בעניין הפסיקה הרבנית בנושאים אלו - אספר מעשה אופייני שאירע במרפאתי: זוג פנה אליי לאחר לידה ראשונה עם פתק מאת אחד הפוסקים החשובים בירושלים, ובו רק מילה אחת: "פְּמֹלֶךְ" (גלולה למניעת הריון הניתנת בזמן הנקה). הכנתי להם את המרשם על פי בקשת הרב, ובזמן יציאתם מהחדר שאל אותי הבעל: "ד"ר קטן, האם מותר בכלל ליטול אמצעי מניעה לפני קיום מצוות פרו ורבו?". השבתי לו: "ישמעו אוזניך מה שפיך מדבר: אתה פונה לרב - והוא נותן לך פתק לתרופה מסוימת; ואז אתה פונה לרופאה - ומבקש ממנה פסק הלכה! אנא, חזרו לרב, ושוחחו עמו באופן יסודי על רצונכם לדחות את הלידה הבאה, ולאחר שתקבלו ממנו פסק הלכה ברור להיתר - פנו אלי שוב, ואז אקבע עמכם מהי הגלולה המתאימה". אכן, אין תחליף לשיחה אישית עם רב פוסק המקובל על בני הזוג כדי להחליט עמו בענין היתר דחיית הריון; זה נכון בכל שלב בחיים, ובמיוחד אצל זוג שרק עתה מתחיל לבנות את עולמו הרוחני המשותף.

ה. תכנון המשפחה הראוי

ולסיום, סיפור ישן ואוטנטי, המעלה בי חיוך עד היום: זוג בסביבות גיל ארבעים פנה לבדיקת אולטרסאונד הריוני, וכשהם ראו את העובר על הצג הבעל התרגש עד דמעות, ואמר: "לילד הזה אנו מחכים כבר עשרים שנה!". פניתי לעיין בתיק הרפואי שלהם כדי למצוא את סיבת אי-הפריון הממושך, אך הבעל הקדים ואמר: "יש לנו כבר 15 ילדים בבית, אך לילד הזה חיכינו עשרים שנה!". זהו לדעתי תכנון משפחה חיובי למופת; והוא מתחיל ביום כניסת בני הזוג לחופה. שנזכה לראות הרבה בנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצוות.

